

ONLAYN VA OFLAYN INGLIZ TILI TA'LIMINI TAQQOSLASH

Rayimjonova Marxabxon

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Ingliz tili filalogiya 25-13 guruh talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18204667>

Annotatsiya

Mazkur maqolada ingliz tili ta'limida muhim ahamiyat aks etayotgan onlayn va oflayn ta'lim shakllari har tomonlama qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida har ikki ta'lim turining metodik xususiyatlari, ta'lim jarayonini tashkil etish shakllari, o'quvchilarning tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi o'rganiladi va onlayn ta'limning zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslanganligi, individual yondashuv imkoniyatlari, mustaqil ta'limni rivojlantirishdagi o'rni yoritib beriladi. Ofayn ta'limda esa an'anaviy dars shaklining ustun jihatlari, jonli muloqot, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi bevosita aloqaning ta'lim sifati va motivatsiyaga ta'siri tahlil qilinadi. Maqolada shuningdek, har ikki ta'lim shaklining kamchiliklari va texnik muammolar, vaqt va joy bilan bog'liq cheklovlar, psixologik va ijtimoiy omillar ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari asosida ingliz tilini o'qitishda onlayn va oflayn ta'limni uyg'unlashtirish, ya'ni aralash ta'lim modelining samaradorligi haqida xulosalar beriladi. Ushbu maqola ingliz tili o'qituvchilari, talabalar hamda til o'rganishga qiziquvchi keng kitobxonlar uchun ilmiy - nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar

Onlayn ta'lim, oflayn ta'lim, ingliz tili o'qitish metodikasi, masofaviy ta'lim, an'anaviy ta'lim, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, til ko'nikmalari, ta'lim samaradorligi, o'qituvchi va o'quvchi hamkorligi, aralash ta'lim.

Bugungi kunda ingliz tili global muloqot, ilm-fan, texnologiya va ta'lim sohalarida yetakchi til sifatida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro aloqalarning kengayishi, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi hamda ta'lim tizimida yuz berayotgan islohotlar ingliz tilini o'rganishga bo'lgan ehtiyojni yanada oshirdi. Shu munosabat bilan ingliz tilini o'qitish jarayonini samarali tashkil etish, zamonaviy ta'lim shakllari va metodlaridan unumli foydalanish dolzarb masalaga aylandi. So'nggi yillarda ta'lim tizimida onlayn ta'lim shaklining joriy etilishi ingliz tili o'qitish metodikasida yangi imkoniyatlarni yaratdi. Masofaviy ta'lim orqali o'quvchilar vaqt va makon bilan bog'liq cheklovlarsiz bilim olish imkoniga ega bo'ldilar. Biroq an'anaviy oflayn ta'lim, ya'ni sinf-dars tizimi ham o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Aksincha, jonli muloqot, bevosita pedagogik nazorat va real

kommunikativ muhit o'flayn ta'limning asosiy ustun jihatlari sifatida saqlanib qolmoqda. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi - onlayn va o'flayn ingliz tili ta'limini qiyosiy tahlil qilish, ularning afzallik va kamchiliklarini aniqlash hamda zamonaviy ta'lim jarayonida eng samarali ta'lim modelini belgilashdan iborat. Tadqiqot davomida ingliz tilini o'qitishda ushbu ta'lim shakllarining til ko'nikmalarini rivojlantirishga ta'siri, o'quvchilarning faolligi va motivatsiyasiga ta'siri tahlil qilinadi. Maqola natijalari ingliz tili o'qituvchilari, talaba-yoshlar va til o'rganishga qiziquvchilar uchun amaliy ahamiyatga ega bo'lishi kutiladi.

Asosiy qism

Bugungi kunda globalashuv jarayoni, xalqaro muloqot va zamonaviy mehnat bozori talablarining ortib borishi ingliz tilini o'rganishga bo'lgan ehtiyojni yanada kuchaytirmoqda. Shu bilan birga, ta'lim jarayonini tashkil etishda an'anaviy o'flayn ta'lim bilan onlayn ta'lim shakli ham keng qo'llanilmoqda. Har ikki ta'lim turi o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ingliz tilini o'qitishda turli natijalarni beradi. Onlayn ingliz tili ta'limining xususiyatlari. Onlayn ingliz tili ta'limi zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan bo'lib, internet orqali masofadan turib bilim olish imkoniyatiga egadir. Ushbu ta'lim shaklining eng muhim afzalliklaridan biri - vaqt va makon jihatidan erkinlikdir. O'quvchi istalgan joyda va qulay vaqtda darslarda ishtirok etishi mumkin. Bu, ayniqsa, ishlayotgan yoki uzoq hududlarda yashovchi o'rganuvchilar uchun juda qulay hisoblanadi. Onlayn ta'lim jarayonida video darslar, interaktiv platformalar, mobil ilovalar, testlar va virtual muloqot vositalaridan keng foydalaniladi. Bu esa o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, ularning o'z ustida ishlashga bo'lgan mas'uliyatini oshiradi. Shuningdek, onlayn ta'lim individual yondashuvni ta'minlab, har bir o'quvchining bilim darajasi va tezligiga mos o'quv materiallarini tanlash imkonini beradi. Biroq onlayn ta'limning ayrim kamchiliklari ham mavjud. Jumladan, internet tarmog'i yoki texnik vositalardagi nosozliklar ta'lim jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bundan tashqari, jonli muloqotning cheklanganligi, o'qituvchi nazoratining nisbatan sustligi ba'zi o'quvchilarda motivatsiyaning pasayishiga olib keladi. O'flayn ingliz tili ta'limining afzalliklari. O'flayn ingliz tili ta'limi an'anaviy sinf-dars tizimiga asoslanadi va o'qituvchi hamda o'quvchi o'rtasidagi bevosita muloqotni ta'minlaydi. Bu ta'lim shakli, ayniqsa, gapirish (speaking) va tinglab tushunish (listening) ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali hisoblanadi. Jonli muloqot jarayonida o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda etishga, xatolarini tezda to'g'rilashga va real vaziyatlarda tilni qo'llashga o'rganadilar. O'flayn darslarda o'qituvchi o'quvchilarning faolligini, intizomini va bilim darajasini bevosita kuzatib boradi.

Bu esa ta’lim sifatining oshishiga xizmat qiladi. Shuningdek, guruhda ishlash, bahs-munozaralar, rolli o’yinlar kabi metodlar orqali ijtimoiy ko’nikmalar ham rivojlanadi. Shu bilan birga, oflayn ta’limda vaqt va joy bilan bog’liq cheklovlar mavjud. O’quvchi belgilangan vaqtda darsga kelishi talab etiladi, bu esa ba’zi holatlarda noqulaylik tug’diradi. Bundan tashqari, dars jarayoni barcha o’quvchilar uchun bir xil sur’atda olib borilishi individual ehtiyojlarni to’liq qondirmasligi mumkin. Onlayn va oflayn ta’limni taqqoslash. Onlayn va oflayn ingliz tili ta’limini taqqoslar ekanmiz, ularning har biri muayyan sharoitlarda samarali ekanini ko’rish mumkin. Onlayn ta’lim moslashuvchanligi va innovatsion texnologiyalarga tayanganligi bilan ajralib tursa, oflayn ta’lim jonli muloqot va pedagogik nazoratning kuchliligi bilan ustunlik qiladi. Til o’rganishda natijaning samaradorligi ko’p jihatdan o’quvchining maqsadi, motivatsiyasi va shaxsiy imkoniyatlariga bog’liq. Hozirgi davrda ingliz tili xalqaro aloqa, ilm-fan, texnologiya va ta’limning asosiy vositalaridan biri hisoblanadi. Shu sababli ingliz tilini samarali o’qitish masalasi ta’lim tizimining muhim yo’nalishlaridan biriga aylangan. So’nggi yillarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida onlayn ta’lim shakli keng tarqaldi va u an’anaviy oflayn ta’lim bilan raqobat qila boshladi. Ushbu holat ingliz tili ta’limida onlayn va oflayn o’qitish usullarini chuqur tahlil qilish va taqqoslash zaruratini yuzaga keltirdi. Onlayn ingliz tili ta’limining pedagogik asoslari. Onlayn ingliz tili ta’limi masofaviy o’qitish tamoyillariga asoslanib, o’quv jarayonini raqamli platformalar orqali tashkil etishni nazarda tutadi. Ushbu ta’lim shaklida Zoom, Google Meet, Moodle, Microsoft Teams kabi platformalar, shuningdek, turli mobil ilovalar va veb-resurslardan foydalaniladi. Bu vositalar orqali o’quvchilarga video, audio, matnli va interaktiv materiallar taqdim etiladi. Onlayn ta’lim o’quvchilarning mustaqil o’rganish ko’nikmalarini rivojlantiradi. O’quvchi dars materiallarini qayta ko’rish, mustaqil mashqlar bajarish va o’z bilimini baholash imkoniyatiga ega bo’ladi. Ayniqsa, grammatika va lug’at boyligini oshirishda onlayn resurslar samarali natija beradi. Bundan tashqari, onlayn ta’lim shaxsiylashtirilgan yondashuvni ta’minlab, har bir o’quvchining bilim darajasi va ehtiyojiga mos darslarni tashkil etish imkonini beradi. Onlayn ta’limda ayrim muammolar ham uchraydi. Texnik nosozliklar, internet tezligining pastligi, o’quvchining o’zini nazorat qila olmasligi ta’lim sifati pasayishiga olib kelishi mumkin. Shuningdek, jonli muloqotning yetishmasligi sababli ba’zi o’quvchilar gapirish ko’nikmalarini rivojlantirishda qiyinchiliklarga duch keladilar.

Oflayn ingliz tili ta’limining metodik ahamiyati. Oflayn ingliz tili ta’limi an’anaviy sinf muhitida o’qituvchi va o’quvchi o’rtasidagi bevosita muloqotga

asoslanadi. Ushbu ta'lim shakli til o'rganishda muhim bo'lgan ijtimoiy va kommunikativ muhitni yaratadi. O'quvchilar dars davomida o'zaro suhbatlashish, bahs-munozaralarda ishtirok etish va real vaziyatlarda ingliz tilidan foydalanish imkoniga ega bo'ladilar. Oflayn ta'limning eng katta ustunligi - o'qituvchining doimiy nazorati va bevosita yo'naltiruvchi rolidir. O'qituvchi o'quvchilarning xatolarini darhol to'g'rilab, ularga to'g'ri talaffuz va grammatik tuzilmani o'rgatadi. Ayniqsa, speaking va listening ko'nikmalarini rivojlantirishda oflayn darslar juda samarali hisoblanadi. Biroq oflayn ta'limda ham ayrim cheklovlar mavjud. Darslar belgilangan vaqtda va joyda o'tkaziladi, bu esa ba'zi o'quvchilar uchun noqulaylik tug'diradi. Shuningdek, guruhda o'qitish jarayonida barcha o'quvchilarning individual ehtiyojlarini to'liq qondirish har doim ham mumkin bo'lmaydi. Ingliz tili ko'nikmalarini rivojlantirishda ta'lim shakllarining ta'siri. Ingliz tilining asosiy ko'nikmalari - tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish jarayonida onlayn va oflayn ta'lim turlicha ta'sir ko'rsatadi. Masalan, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda onlayn platformalar, elektron kitoblar va testlar samarali bo'lsa, gapirish va tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda oflayn ta'lim ustunlik qiladi. Onlayn ta'limda video va audio materiallar orqali tinglab tushunish mashqlari bajariladi, biroq real muloqot yetishmasligi sababli o'quvchi nutqida ishonchsizlik paydo bo'lishi mumkin. Oflayn darslarda esa o'quvchi jonli suhbat jarayonida tilni faol qo'llaydi va bu uning nutqiy kompetensiyasini oshiradi. Aralash ta'lim modeli. Zamonaviy ta'lim tizimida onlayn va oflayn ta'limni uyg'unlashtirgan aralash ta'lim modeli tobora keng qo'llanilmoqda. Ushbu modelda nazariy bilimlar onlayn tarzda berilib, amaliy mashg'ulotlar oflayn shaklda tashkil etiladi. Natijada ta'lim jarayoni yanada samarali va qulay bo'ladi. Aralash ta'lim modeli o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, shu bilan birga jonli muloqot orqali tilni amaliy qo'llash imkonini yaratadi. Ingliz tilini o'qitishda ushbu modelning qo'llanilishi yuqori natijalarga erishishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilini o'qitishda onlayn va oflayn ta'lim shakllari har biri o'ziga xos afzallik va kamchiliklarga ega ekanligi aniqlandi. Onlayn ta'lim zamonaviy axborot - kommunikatsiya texnologiyalariga asoslanib, o'quvchilarga vaqt va makon jihatidan qulaylik yaratadi, mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda individual yondashuv imkoniyatlarini kengaytiradi. Ayniqsa, grammatika, lug'at boyligini oshirish va o'qish hamda yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda onlayn ta'lim samarali natija beradi. Oflayn ta'lim esa an'anaviy dars muhitida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi bevosita

muloqotni ta'minlaydi, til o'rganish jarayonida muhim bo'lgan kommunikativ muhitni yaratadi. Ushbu ta'lim shakli, ayniqsa, gapirish va tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda, shuningdek, o'quvchilarning nutqiy faolligi va ijtimoiy kompetensiyalarini oshirishda muhim ahamiyatga egadir. O'qituvchining doimiy nazorati va yo'naltiruvchi roli ta'lim sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, onlayn yoki oflayn ta'limning faqat bittasini tanlashdan ko'ra, ularni uyg'unlashtirish yanada yuqori natijalarni beradi. Shu bois ingliz tilini o'qitishda aralash (blended learning) ta'lim modelidan foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Ushbu model orqali onlayn ta'limning moslashuvchanligi va oflayn ta'limning jonli muloqotga asoslangan ustun jihatlari birlashtiriladi. Natijada ingliz tilini o'rganish jarayoni samaraliroq, qulayroq va zamonaviy talablar darajasida tashkil etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
2. Harmer J. How to Teach English. London: Longman, 2007.
3. Brown H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. New York: Pearson Education, 2007.
4. Dudeney G., Hockly N. How to Teach English with Technology. London: Pearson Education, 2007.
5. Larsen-Freeman D. Techniques and Principles in Language Teaching. Oxford: Oxford University Press, 2000.
6. Ally M. Foundations of Educational Theory for Online Learning. Athabasca University Press, 2008.
7. Graham C. R. Blended learning systems: Definition, current trends, and future directions / Handbook of Blended Learning. San Francisco: Pfeiffer, 2006.
8. Baxodirov A., Qodirova M. Chet tillarini o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2019.

